

5. A nemzeti érték rövid, szöveges bemutatása, egyedi jellemzőinek és történetének leírása

A berényi hídon, Mezőberényi szlovák népdalok című kötet Mezőberényben jelent meg 2000-ben. A népdalok gyűjtői, lejegyzői: Hentz Lajos - egykori berényi tanító - /a dalok 50%-át gyűjtötte/, Eva Krekovičová - szlovákiai néprajzkutató- /a dalok 20%-át gyűjtötte/ és Ocsovszki Ildikó -népművelő - /a dalok 30%-át gyűjtötte fel/.

Az alföldi szlovákok népdalkincsének nagy része a bartóki rendszerezés szerinti új stílusba sorolható, a mai szlovák népdalkörök szinte kizárólag ezeket a dalokat éneklik szívesen és tekintik sajátjuknak. Szép számmal akadnak azonban régi stílusú, illetve a két említett kategória egyikébe sem sorolható dallamok is, melyek nagy részét azonban a mai adatközlők már nem ismerik, idegen dallamként fogadják. Ezeknek a régies szlovák dallamoknak a gyökerei a középkorba, vagy annál korábbra nyúlnak vissza, amikor a vándorzenészek révén sok dallam egész Európát bejárta, és eljutott a szlovák népi kultúrába is.

A gyűjtemény 118, különböző stílusú, szlovák népdalt, egy magyarszövegű névnapki köszöntőt valamint mondókákat, kiszámolókat, karácsonyi újévi köszöntőket tartalmaz. A népdalokat a könyv szerkesztője, Ocsovszki Ildikó, témájuk alapján csoportosította a következő fejezetekbe:

I.	Detskéhry	Gyermekjátékok
II.	Výročnézvyky	Jeles napok szokásai
	A/ Vianočnéspevy, vinše	A/ Karácsonyi énekek, köszöntők
	B/ Vinše k meninám	B/ Névnapki köszöntők
	C/ Jarnéhry, dievčenské	C/ Tavaszi lányjátékok
III.	Na priadkach	Fonóbeli szokások
	A/ Hry, žartovnépiesne	A/ Játékok, tréfás dalok
	B/ Vyspievaniemladých	B/ Párosítók
IV.	Svadobnéobradnépiesne	Lakodalmás szokásdallamok
V.	Lyricképiesne	Lírai dalok
VI.	Balady	Balladák
VII.	Vojenské a zbojnícképiesne	Katona és betyárdalok
	Zábavnépiene	Mulatós dalok

A berényi hídon Mezőberényi szlovák népdalok CD Mezőberény 2005.

A Na berínskommoste/"A berényi hídon" című CD 2003-ban készült az azonos című népdalgyűjtemény alapján. Szerkesztője Ocsovszki Ildikó, aki akkoriban népművelőként dolgozott Mezőberényben, és énektanárnőként és népdalkörvezetőként sok dalt gyűjtött és tanított a dél-alföldi szlovákok körében. A CD-n közreműködik a békéscsabai Ludas zenekar, Majorosi Marianna, Majorosi Tímea és Agod Aliz. A további csokrokat a Békéscsabai Orgován népdalkör és a Ruzsicska Vegyeskar énekesei, valamint a Csorvási Alapművészeti Iskola citerásai szólaltatják meg. Ezen kívül két összeállításban kíséret nélküli szólót énekel maga a szerkesztő.

1. Lindora, lindora

A dalcsozor zömmel csárdásdallamokból áll; szerelemről, mulatozásról szól. A harmadik népdal (Široký jarček) ugrós dallam, mely két fiatal évődő párbeszéde. A csokor mulatós dallammal zárul.

A felvételen a Ludas zenekar játszik, énekelnek Majorosi Marianna és Majorosi Tímea népdalénekesek.

2. A „János napi köszöntő és mulatós”

Ez az összeállítás az egykori névnapozás szokását eleveníti fel, amikor a gazdát az evangélikus szlovákok Mezőberényben az 1600-as éveket idéző régies dallammal szlovák nyelven köszöntik. Békéscsabán ilyenkor cigányzenekarral szerenádoztak a gazda ablaka alatt.

A felvételen a Ludas zenekar játszik, énekel az Orgován népdalkör és Agod Aliz szólóénekes.

3. Karácsonyi és újévi énekek.

Karácsonykor és újévkor a berényiek a rokonok ablaka alatt köszöntőket (vinše), vagy imakönyvükből, a Tranosciusból egyházi énekeket énekeltek. Ez a három dallam köszöntő, más néven koleda. Szövegeik ócseh elemeket is tartalmaznak.

Énekel: Ocovszki Ildikó.

4. Fonó

A fonóban a lányok a férjhez menésről, a párkeresésről énekelnek a legtöbbet. Ha elfáradtak, vagy megjöttek a legények, tréfás játékokkal szórakoztatták egymást.

A mezőberényi szlovák fonóból adnak ízelítőt a Csorvási Alapművészeti Iskola citerásai.

5. Tavaszi lányjátékok, libás dalok

A Berény környéki tanyákon minden lányos háznál sok libát tartottak, hiszen kellett a tolluk a hozományba. Tavasztól őszig a gyerekek feladata volt a libák legeltetése a réten. Az állatok őrzése mellett jókat énekeltek, játszottak a szabadban. A naphívogató és a játékba hívó dalok eredetileg a tavaszi rítus részei voltak. Ma gyerekdalok.

Az összeállításban a Ludas zenekar kíséretében Agod Aliz énekel.

6. Dalok a katonaeletről

Különlegesen régies dalszövegek kerültek elő Garainé, Plavec Mária adatközlő füzetéből, akinek édesapja kezdte el lejegyezni a dalszövegeket. Szerencsére Garai néni mindegyik dalnak emlékezett a dallamára is, így sikerült őket megőrizni az utókor számára. A gyűjtő – Ocovszki Ildikó - kedvencei ezek a régies dallamok, ezért saját maga énekelte őket CD-re.

7. Katonadalok

A mezőberényi szlovákok népdalkincse igen sok katonadalt tartalmaz.

A katonadalokból összeállított csokrot a CsabianszkaRuzsicska Vegyeskar éneкли. Szólót énekel Agod Aliz. Közreműködik a Ludas zenekar.

8. Lakodalmas

A CD utolsó összeállítása a mezőberényi lakodalom tömör keresztmetszete, annak egy-egy mozzanatát idézi fel.

- Bol som včeravečervolat' – hívogató
(A dal nem hívogató szokásdallam,
csak a hívás motívuma miatt került
a csokor élére.)
- Čiernavlna na bielombaranci – lánykérésről, a menyasszony
elviteléről szóló tudósító ének
- Furmaniidú - a menyasszony elvitele
- Zahučali hory - kontyolás (čepčenie)
- Takvo sa mi diovača páči - mulató (ugrós tánc)
- Takvo som si diovača zamiloval - mulató (csárdás)

Az összeállításban Agod Aliz, Majorosi Marianna és Majorosi Tímea énekel a Ludas zenekar kíséretében.

Na berínskommoste : l'udovépiesne z Pol 'néhoBerinčoka / zbierkuzost. IldikaOčovská ; piesnezbierali Lajos Hentz [et al.] ; [vydav. OrganizáciaSlovákov v Pol'nomBerinčoku]

Forrás:<http://nektar.oszk.hu/en/manifestation/1073174>

6. Indoklás az értéktárba történő felvétel mellett

Mezőberény háromnemzetiségű település: magyarok, németek és szlovákok élnek itt együtt, akik a XIX. század végéig szigorúan elkülönültek egymástól. Nemcsak más-más részén éltek Mezőberénynek, de máshogyan építkeztek, öltözködtek, étkeztek, mások voltak mindennapi és ünnepi szokásaik, mást énekeltek, máshogyan táncoltak; különböző kultúrával rendelkeztek.

A mai városról az 1720-as évektől beszélhetünk. Más települések, így Mezőberény is szervezett telepítési akció során éledt újra. Az első telepesek szlovákok voltak, 1723-ban Madarász András vezetésével érkeztek felvidéki megyékből és az Alföld északi területéről. Őket 1725-ben német telepesek követték, főként Württembergből, Svábföldről és Magyarország nyugati megyéiből. A magyar családok 1731-ben a környező falvakból és a szomszédos megyékből költöztek a településre. A betelepülés a 18. század közepéig folytatódott. A letelepült lakosság három lakóközvetben egymástól elkülönülten helyezkedett el. Mindhárom népcsoport a protestáns felekezethez tartozott, ez egyik alapja volt a későbbi békés egymás mellett élésnek, egymás elfogadásának. A háromnyelvű népesség a XIX. század végéig szigorúan elkülönülten élt. Mindegyik közösség felépítette saját templomát. Az így létrejött terek körül alakult ki a sajátos háromközpontú település-szerkezet. Berény a háromközpontúságot - főként kulturálisan - a XX. század közepéig megőrizte.

A XX. század második részétől egyre szaporodó vegyes házasságok, a különböző nemzetiségek keveredésével, a magyar, német és szlovák népcsoport egymásra ható, termékenyítő hatásának köszönhetően, az egy-egy nemzetiség jellegzetes dalai közkinccsé váltak. Sok olyan népdal született, vagy fogalmazódott újra a másik nemzet nyelvén, mely ugyanazzal a dallammal élt, és amelyeknél már nem lehetett nyomon követni, melyik volt előbb. Keveredtek a jegyek, nem ismerhető fel, ki volt az adó, ki volt a kapó, mindhárom népcsoport ugyanúgy magáénak vallja. Ezek a népdalok már túlmutatnak önmagukon, általuk ismerszik meg az a mezőberényi ember, aki itt él a három népcsoport egymásra hatásának közepette.

A népdalok, keletkezésükkor fontos szerepet töltek be az emberek életében. Segítségükkel megfogalmazták, dalba öntötték érzelmeiket, dúdolták bánatukat, s világgá énekeltek boldogságukat, míg lelkük vissza nem talált a megszokott ösvényre. A népzene és népdal, zenei anyanyelvünk, melynek ápolása; megismertetése és megszerettetése fontos feladat. Olyan újratanulandó, értékes örökségünk, melyet minél többen ismerünk, annál gazdagabbak vagyunk. A Berényi hídon című népdalgyűjtemény és CD olyan elfeledett szlovák dallamokat tartalmaznak, melyek a dél-alföldi szlovákoknépdalkincséből valók, s éppen ezért számukra a legértékesebbek. Jó pár dallam az európai örökség része is. A gyűjtemény elsősorban a mezőberényi szlovák embereknek készült, de a bennük szereplő dalok ismertek lehetnek az itt élő német és magyar nemzetiségűeknek egyaránt. Azért, hogy a nyelvet nem ismerők is könnyen tájékozódhassanak a könyvben, a kötet és a fejezetek címe magyar nyelven is fel lett tüntetve. Megkönnyíti a dalok felidézését, hogy a dallamokat a laikusok számára könnyen olvasható, kiénekelhető hangnemben jegyezte le a könyv szerkesztője.

2000. augusztus 18-án Mezőberényben, a Berényi Napokon a Mezőberényiek Világtalálkozója keretein belül került sor a Szlovák tárgyi emlékek című kiállítás

megnyitójára, melyen bemutatták az Ocsovszki Ildikó által szerkesztett „A berényi hídon” című szlovák népdalgyűjteményt. Helyszín a II. Kerületi Szlovák evangélikus Egyház Idősek Napközi Otthona volt.

A kötet kétszáz oldalas, az egyes szokásokhoz kapcsolódóan – nyolc fejezetben - száztizennyolc népdalt tartalmaz. Ötszázharminc példányban jelent meg.

Ocsovszki Ildikó hosszú évek óta azon fáradozik, hogy az elfeledett szlovák dallamokat felelevenítse, újra megismertesse a dél-alföldi szlovákokkal. Ezzel a szerkesztett kötetrel és hangzó anyaggal szeretné megkönnyíteni az újratanulást, és érzékeltetni, milyen gazdag és értékes népdalkincsrel rendelkezik a szlovák hagyomány.

Megőrzendő értékünk.

<http://konyvtar.mezobereny.hu/index.fcgi?rx=&nyelv=hu&stype=1&stype2=&menuparam5=125&heaAdat=189>